1.7.10 Konstrukce trojúhelníků II

Předpoklady: 010709

Minulá hodina: Tři věty o shodnosti (odpovídají jednoznačným postupům pro konstrukci trojúhelníku):

- **Věta *sss*:** Shodují-li se dva trojúhelníky ve všech třech stranách, jsou shodné.
- **Věta *sus*:** Shodují-li se dva trojúhelníky ve dvou stranách a úhlu jimi sevřeném, jsou shodné.
- **Věta *usu*:** Shodují-li se dva trojúhelníky ve straně a přilehlých úhlech, jsou shodné.

Poslední zkoumanou možností, jak sestrojit bylo zadání ve tvaru *ssu*.

Př. 1: Nakresli náčrtek zadání *ssu*. Jak se zadání *ssu* liší od *sus*? Modeluj pomocí brček a úhlu nakresleného na papíře trojúhelník zadaný větou *ssu* (využij úhel $45°$ a brčka o délkách 9 a 12 cm). Záleží na tom, které z brček představuje stranu naproti úhlu? Je trojúhelník zadán jednoznačně?

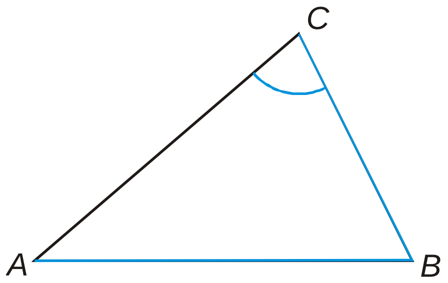

Dvě různé možnosti:

- pokud jsme proti úhlu $45°$ umísťovali delší stranu (brčko 12 cm), našli jsme pouze jeden trojúhelník $\Rightarrow$ zadání bylo jednoznačné,
- pokud jsme proti úhlu $45°$ umísťovali kratší stranu (brčko 9 cm), našli jsme pouze dva trojúhelníky $\Rightarrow$ zadání nebylo jednoznačné,

Trojúhelník je zadán jednoznačně, pokud proti úhlu umísťujeme delší stranu.

Zadání *ssu* je jednoznačné pouze v případě, že strana proti úhlu je delší než strana k úhlu přilehlá $\Rightarrow$ pokud chceme používat zadání *ssu* jako větu o shodnosti, musíme vědět, že strana proti úhlu je delší $\Rightarrow$ věta ***Ssu***.

Věta *Ssu*: Shodují-li se dva trojúhelníky ve dvou stranách a úhlu proti větší z nich, jsou shodné.

Další věty (například shodnost pomocí výšek, těžnic, ...) o shodnosti se neformulují.

Pedagogická poznámka: Následující dva příklady se od sebe liší pouze umístěním zadaných údajů. Příklad 2, který vychází z klasického postavení trojúhelníku v náčrtku, je pro slabší žáky daleko jasnější. Lepší část třídy naopak nemusí tímto příkladem ztrácet čas a může řešit rovnou příklad 3. Je však třeba dobře sledovat, aby každý stihnul narýsovat alespoň ten lehčí příklad (pokud si někdo není v příkladu 3 jistý ihned ho vracím na příklad 2).

Pedagogická poznámka: Barevné vytahování je samozřejmě prohřešek proti správnému rýsování. Bohužel část žáků nemá příliš velkou kontrolu nad tím, co rýsují a jen vytažením je možné se přesvědčit, že vidí trojúhelník, který narýsovali.

Př. 2: Narýsuj trojúhelník ABC: $a = 9\,\text{cm}$, $c = 12\,\text{cm}$, $\alpha = 45°$. Nejdříve nakresli náčrtek a rozhodni o postupu konstrukce. Výsledek zkontroluj pomocí brček. Pokud má příklad více řešení, vytáhni každý z trojúhelníků jinou barvou.

Náčrtek:

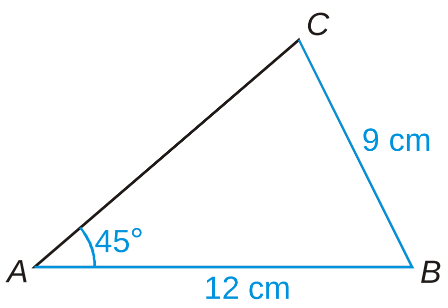

Návrh postupu:
1. strana c
2. úhel α
3. kružnice $k(B; a = 9\,\text{cm})$, kvůli straně b
4. průsečík kružnice s ramenem úhlu je bod C
5. trojúhelník ABC

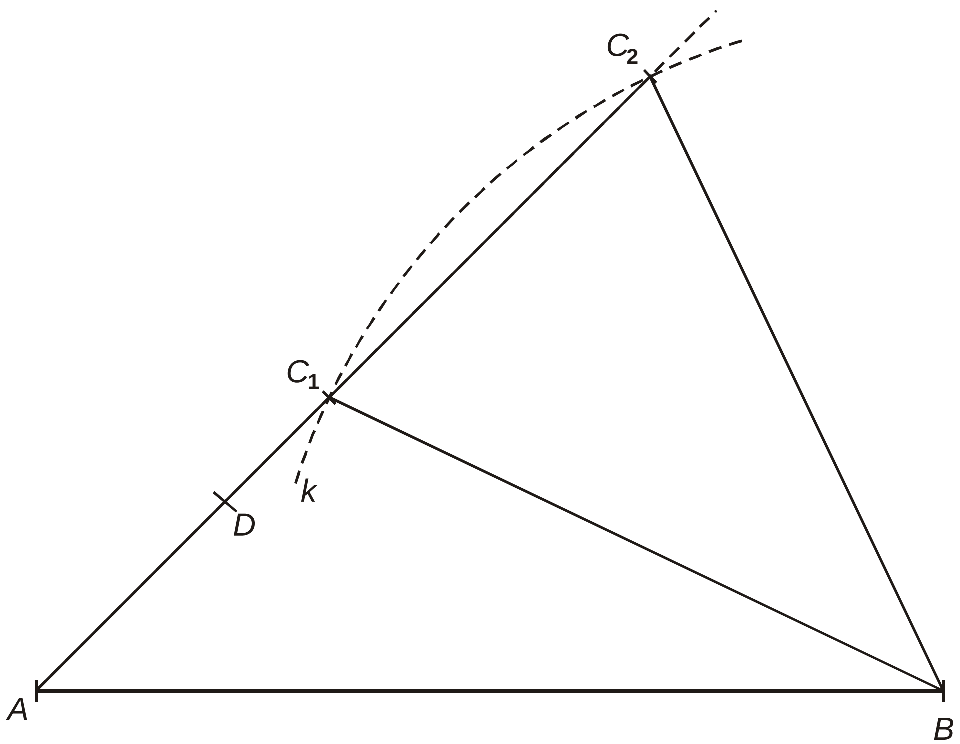

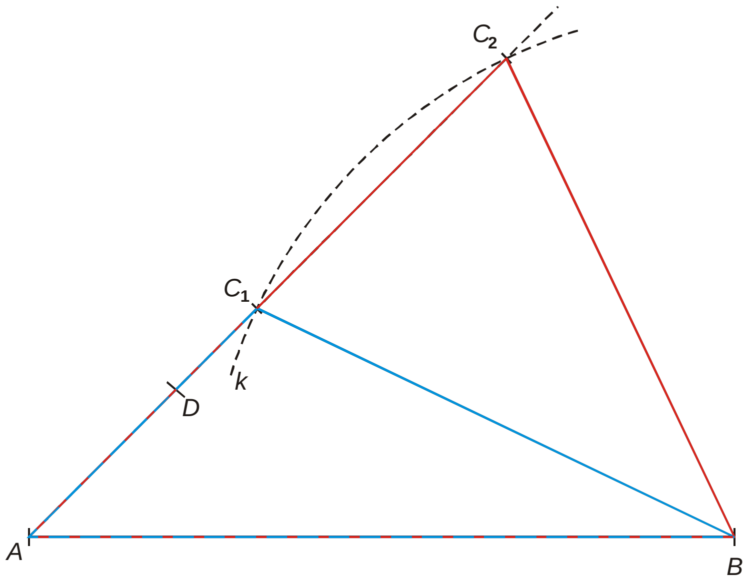

1. úsečka AB, $|AB| = c = 12\,\text{cm}$

2. polopřímka AD, $|\sphericalangle BAD| = 45°$

3. kružnice $k(B; a = 9\,\text{cm})$

4. body C_1 a C_2 průsečíky kružnice k a polopřímky AD

5. trojúhelníky ABC_1 a ABC_2

Při řešení předchozího příkladu jsme rýsovali dvě čáry, které nám umožnily najít vrchol C:

- rameno úhlu α, na kterém leží strana b,
- kružnici k, na které leží body vzdálené od vrcholu B 9 cm (délku strany a).

Tyto čáry budeme kreslit i do náčrtku na počátku příkladu, abychom měli lepší představu o výsledku.

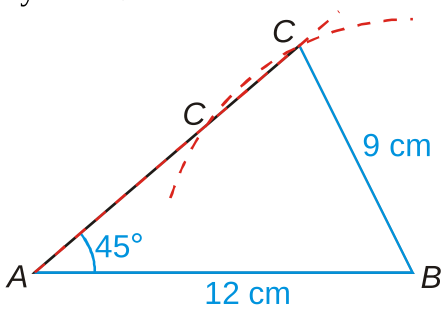

Př. 3: Narýsuj trojúhelník ABC: $b = 8\,\text{cm}$, $c = 7\,\text{cm}$, $\gamma = 35°$. Nejdříve nakresli náčrtek a rozhodni o postupu konstrukce.

Náčrtek:

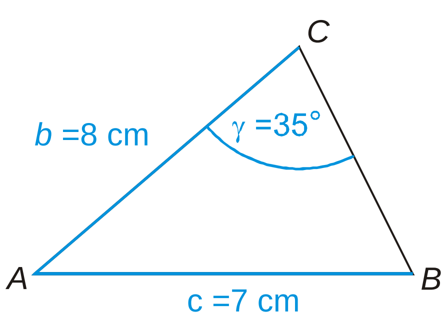

Návrh postupu:
1. strana b
2. úhel γ
3. kružnice $k(A; c = 7\,\text{cm})$, kvůli straně c
4. průsečík kružnice s ramenem úhlu je bod B
5. trojúhelník ABC

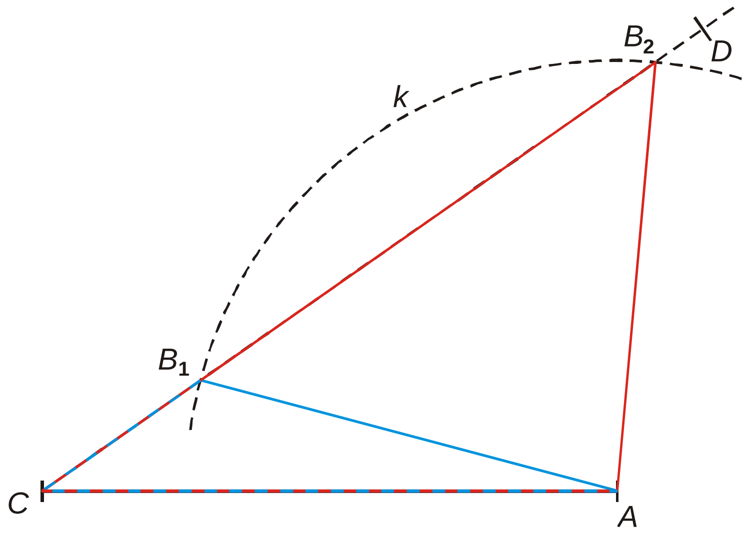

1. úsečka AC, $\left|AC\right| = b = 8\,\text{cm}$
2. polopřímka CD, $\left|\sphericalangle ACD\right| = 35°$
3. kružnice $k\left(A; c = 7\,\text{cm}\right)$
4. body B_1 a B_2 průsečíky kružnice k a polopřímky CD
5. trojúhelníky ACB_1 a ACB_2

Pedagogická poznámka: Žákům, kteří si nakreslí náčrtek v klasické poloze (s vodorovnou stranou *AB*) a neví jak rýsovat, radím, aby si zkusili náčrtek otočit.

Př. 4: Modeluj pomocí brček konstrukci trojúhelníku *ABC*, pro který platí $c = 12$ cm, $\alpha = 45°$, $v_c = 7$ cm. Jak se pomocí brček může modelovat výška? Je trojúhelník zadán jednoznačně? Jak bys ho rýsoval?

Modelování výšky – jezdíme brček o délce výšky po protilehlé straně, tak abychom zachovali pravý úhel. Druhý konec brčka ukazuje body, na kterých může být hledaný vrchol (rovnoběžka s protilehlou stranou).

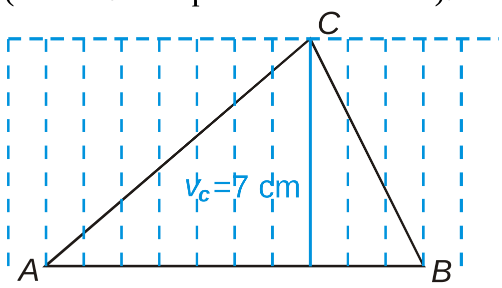

Trojúhelník je zadán jednoznačně.

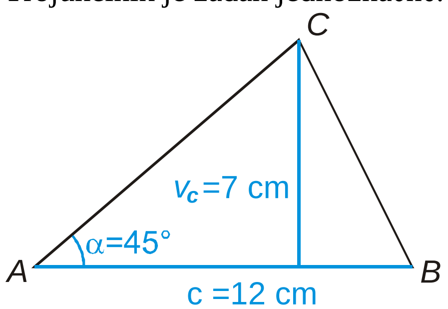

Postup rýsování: Nejdříve bychom narýsovali stranu *c*, pak úhel α. Vrchol *c* najdeme jako průsečík ramene úhlu α s rovnoběžkou se stranou *c* ve vzdálenosti 7 cm (všechny body, které mohou být vrcholem výšky na stranu *c*).

Př. 5: Narýsuj trojúhelník *ABC*, je-li dáno: $c = 12$ cm, $\alpha = 45°$, $v_c = 7$ cm. Nejdříve nakresli náčrtek a rozhodni o postupu konstrukce. Pokud má příklad více řešení vytáhni každé nich jednou barvou.

Náčrtek:

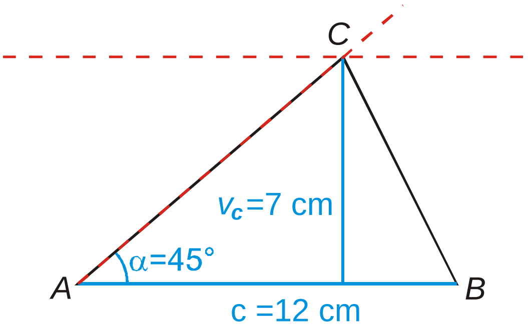

Návrh postupu:
1. strana *c*
2. úhel α
3. rovnoběžka se stranou *c* ve vzdálenosti 7 cm
4. průsečík rovnoběžky s ramenem úhlu je bod *C*
5. trojúhelník *ABC*

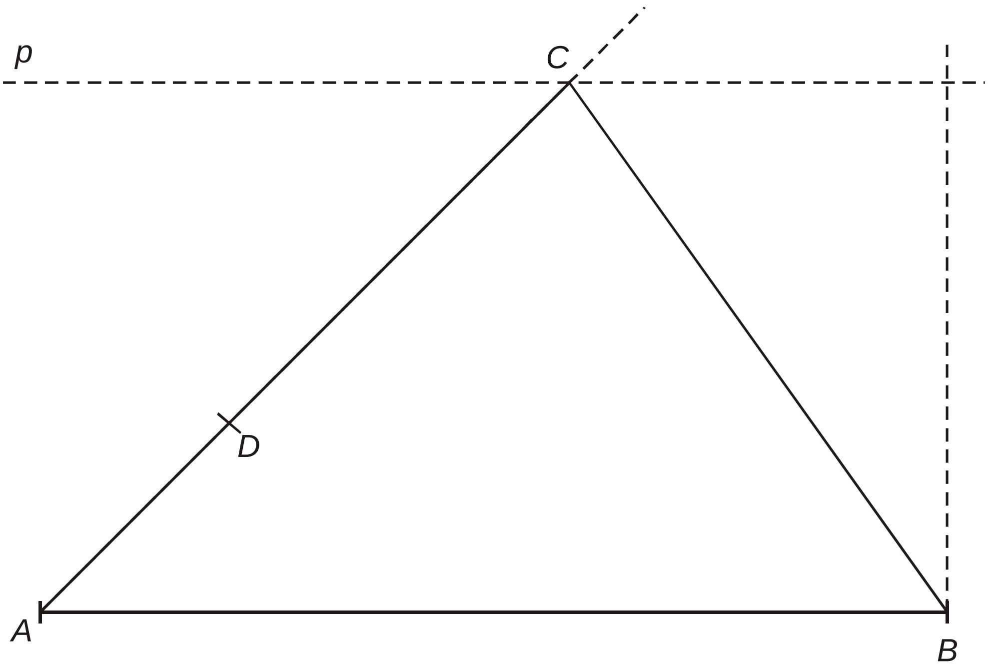

1. úsečka *AB*, $|AB| = c = 12\,\text{cm}$
2. polopřímka *AD*, $|\sphericalangle DAB| = 45°$
3. rovnoběžka *p* se stranou *AB* ve vzdálenosti 7 cm
4. bod *C* je průsečík přímky *p* a polopřímky *AD*
5. trojúhelníky *ABC*

Shrnutí: Body, které určuje výška, najdeme pomocí rovnoběžky.